

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als cultuurhistorisch landschap van Kolmontbos in Tongeren (Overrepen)

Provincie: Limburg

Gemeente: Tongeren, 3de afdeling, sectie B en 18de afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.03/73083/104.1

-

Dossiernummer: 4.001/73083/104.1

Omschrijving:

Kolmontbos

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 27/03/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2024-03-27 16:57:46 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 13 november 2023.

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek bracht op 3 december 2023 een gunstig advies met opmerkingen uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Binnen het Kolmontbos is wetenschappelijk onderzoek reeds sterk uitgebouwd, een feit dat in het dossier van de bescherming als cultuurhistorisch landschap nauwelijks aan bod komt. In het hoofdstuk Fauna en Flora is een fout geslopen: de inventarisaties van het beheerplan uit 2002 vermeldden verkeerdelijk knikkend nagelkruid in hun inventaris. Dat moest geel nagelkruid zijn. De andere zeldzame plantensoorten die worden vermeld (donderkruid, muursla) zijn enkel aanwezig op het kalkrijke substraat van de burchtruïne en niet in het bos. In hetzelfde hoofdstuk komt te weinig aan bod dat het bosreservaat uitzonderlijk rijk is aan doodhoutkevers.

Als beheermaatregel wordt voor de holle wegen en bomenrijen voorzien in een actief beheer om deze in het landschap te bestendigen en accentueren. Voor de markante bomen wordt gedacht aan actief beheer (veteraanbeheer, dat is vrijstellen en snoeien) om hun levensduur te verlengen. Dergelijke ingrepen gaan rechtstreeks in tegen het basisprincipe van spontane ontwikkeling, waarin enkel in passief behoud van deze elementen wordt voorzien. In het kader van het geïntegreerde beheerplan kan bekeken worden in hoeverre maatregelen noodzakelijk of mogelijk zijn voor een aantal van deze elementen in de buitenranden van het bos. Voor de erfgoedelementen die zich middenin het beschermde reservaat bevinden adviseren wij om hier enkel een 'passieve bescherming' te voorzien, aangezien elke actieve ingreep hier problematisch is in functie van de basisdoelstelling van dit reservaat. Deze passieve bescherming zou ook moeten volstaan om de eerder opgesomde erfgoedelementen die actueel in het bos voorkomen te behouden.

Behandeling van het advies:

In het inhoudelijk dossier wordt de fout onder Fauna en Flora gecorrigeerd. Hier wordt ook volgende informatie toegevoegd:

'Een inventaris uit 2019 toont aan dat Kolmontbos tot de meest diverse en natuurlijke bossen van Vlaanderen behoort, met een zeer rijke boom- en kruidlaag, een hoge levende voorraad (ca. 650 m³/ha) en uitzonderlijke grote diversiteit en hoeveelheden aan dood hout (98 m³/ha, waarvan 54 m³/ha staand, en 44 m³/ha liggend). Ook de densiteit aan monumentale bomen is heel hoog met ruim 15 bomen per ha met een diameter van 80 cm en meer. Dit verklaart ook waarom dit bosreservaat uitzonderlijk rijk is aan doodhoutkevers.'

Het inhoudelijk dossier bij de bescherming is in de eerste plaats bedoeld om de erfgoedwaarde van het onroerend goed weer te geven. De wetenschappelijke waarde is slechts een van de vele waarden. De wetenschappelijke waarde van Kolmontbos wordt beschreven vanuit een erfgoedstandpunt en maakt melding van de bijzondere fauna en flora en vooral de oudbos vegetatie. In het inhoudelijk dossier wordt kort ingegaan op het natuurhistorisch onderzoek

dat deze erfgoedwaarde ondersteunt. Ook wordt hier gewezen op het huidig nulbeheer en de talrijke aanwezigheid van het Klein vliegend hert. Deze informatie volstaat als toelichting bij de wetenschappelijke waarde van Kolmontbos die het bijzondere beschermingsstatuut van onbeheerde climaxvegetatie erkent en ondersteunt.

De beheersdoelstellingen zijn erop gericht om de erfgoedwaarden van Kolmontbos voor de toekomst zoveel mogelijk te vrijwaren in overeenstemming met het huidig statuut van bosreservaat. Wat de beeldbepalende bomen op de burchtruïne en in Kolmontbos betreft, wordt gevraagd om het regulier beheer binnen het bosreservaat erop af te stemmen om deze bomen zo lang mogelijk in stand te houden. Een aangepast individueel veteranenbeheer kan hiertoe bijdragen maar wordt binnen de bescherming niet verplicht. Ook voor de begeleidende beplanting bij de holle wegen en de lijnaanplantingen in de bosrand wordt gevraagd deze zo lang mogelijk herkenbaar te houden binnen het gevoerde bosbeheer.

Ter verduidelijking wordt in de beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit de verwijzing naar een aangepast individueel veteranenbeheer geschrapt.

Conclusie: Het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en op het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit zijn als volgt aangepast:

In het inhoudelijk dossier wordt punt 1.2.2.2. Huidig bodemgebruik en actueel landschap, Fauna en Flora, gecorrigeerd als volgt:

Lokaal werden er zeer zeldzame soorten geregistreerd zoals geel nagelkruid. Op het kalkrijke substraat van de burchtruïne groeien donderkruid en muursla.

Volgende informatie wordt toegevoegd:

'Een inventaris uit 2019 toont aan dat Kolmontbos tot de meest diverse en natuurlijke bossen van Vlaanderen behoort, met een zeer rijke boom- en kruidlaag, een hoge levende voorraad (ca. 650 m³/ha) en uitzonderlijke grote diversiteit en hoeveelheden aan dood hout (98 m³/ha, waarvan 54 m³/ha staand, en 44 m³/ha liggend). Ook de densiteit aan monumentale bomen is heel hoog met ruim 15 bomen per ha met een diameter van 80 cm en meer. Dit verklaart ook waarom dit bosreservaat uitzonderlijk rijk is aan doodhoutkevers.'

Onder 3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend erfgoed wordt volgende zin geschrapt: 'een aangepast individueel veteranenbeheer kan helpen'

Onder 4. Bronnen wordt de meest recente publicatie toegevoegd:

Vandekerckhove K., Van de Kerckhove P., Leyman A., De Keersmaecker L., Lommelen E., Esprit M. & Goessens S. (2021). Monitoring programme on strict forest reserves in Flanders (Belgium): methods and operational protocols - With an overview of the intensive monitoring sites. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2021(28). INBO, Brussel.

In het ministerieel besluit wordt in Artikel 3. 3° volgende zin geschrapt: 'door een aangepast veteranenbeheer'

Agentschap Natuur en Bos

Het Agentschap voor Natuur en Bos bracht op 23 december 2023 een gunstig advies met voorwaarden uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het Agentschap voor Natuur en Bos is bezig met de opmaak van een nieuw natuurbeheerplan voor haar eigendommen in en rond het Kolmontbos. Dit natuurbeheerplan zit in de laatste fase

voor indiening. Het Agentschap heeft niet de intentie om dit in de (nabije) toekomst om te vormen naar een geïntegreerd beheerplan.

Wat de veteranenbomen en lijnbepantingen betreft, voorziet het natuurbeheerplan deze te behouden, maar hiervoor worden geen actieve beheermaatregelen voorzien. De doelstellingen in het natuurbeheerplan zijn gericht op het optimaal van beheer van het bos in zijn geheel, niet zozeer op het behoud van individuele bomen of elementen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos wenst voor te stellen dat er voor werken zoals plaggen, ontstronken, bosfrozen, etc. telkens voorafgaand overleg gepleegd zal worden met Onroerend Erfgoed. Het Agentschap gaat niet akkoord dat er voor de handelingen, zoals opgesomd in artikel 5 van de beschermingsbesluiten, telkens voorafgaande toelating aan het Agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd zou moeten worden.

Wat de passende beoordeling betreft lijkt er een tegenstrijdige doelstelling te bestaan tussen de gewenste beschermingen en het NBP/de IHD's voor wat betreft het beheer van de veteranenbomen en lijnaanplantingen. Voor het Agentschap Natuur en Bos primeert hier de ontwikkeling van habitatwaardige boscsystemen (en dus het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen) boven het in stand houden van specifieke elementen of individuele bomen. Het Agentschap kan wel het behoud van de veteranenbomen en lijnelementen waarborgen, maar voorziet geen actief beheer.

Het Agentschap voor Natuur en Bos vraagt dat de beheermaatregelen noodzakelijk voor het bereiken van de doelstellingen zoals deze zullen worden bepaald in het aankomende natuurbeheerplan worden vrijgesteld van een voorafgaande toelating door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Dit dient als dusdanig in het ministerieel besluit opgenomen te worden. Daarnaast dient men ermee akkoord te gaan dat er vanuit het Agentschap geen actief beheer wordt gevoerd voor wat betreft de veteranenbomen en aanwezige lijnelementen.

Behandeling van het advies:

Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt als voorwaarde om in het beschermingsbesluit op te nemen dat de beheermaatregelen voor het bereiken van de doelstellingen zoals deze zullen worden bepaald in het aankomende natuurbeheerplan worden vrijgesteld van een voorafgaande toelating door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Hieronder valt ook actief beheer.

Het natuurbeheerplan type 4 voor dit gebied is pas in opmaak, er is nog geen concreet document voorhanden. In een beschermingsbesluit kan geen vrijstelling van toelatingsplichten verleend worden op basis van een document dat nog niet bestaat. Op deze voorwaarde van het Agentschap voor Natuur en Bos kan dus niet worden ingegaan.

Wel is het zo dat van zodra de bescherming er is, het natuurbeheerplan voor advies wordt voorgelegd aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Via dit plan kan dan geregeld worden dat werken vrijgesteld worden van toelating, zo lang dit plan geldt. Het Agentschap voor Natuur en Bos kan vermijden dat men telkens een toelating dient aan te vragen door een (geïntegreerd) beheersplan op te stellen voor Kolmontbos.

Wat het beheer betreft van de veteranenbomen en lijnaanplantingen, wordt gevraagd om het regulier beheer binnen het bosreservaat erop af te stemmen om deze bomen zo lang mogelijk in stand te houden binnen het gevoerde bosbeheer. Een aangepast individueel veteranenbeheer kan hiertoe bijdragen maar wordt binnen de bescherming niet verplicht. Voor het Agentschap Onroerend Erfgoed volstaat een passief beheer van deze elementen gericht op behoud.

Ter verduidelijking wordt in de beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit de verwijzing naar een aangepast individueel veteranenbeheer geschrapt.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit zijn als volgt aangepast:

In het inhoudelijk dossier wordt onder 3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend erfgoed volgende zin geschrapt: 'een aangepast individueel veteranenbeheer kan helpen'

In Bijlage 5.4. Passende beoordeling wordt de verwijzing naar een aangepast veteranenbeheer geschrapt.

In het ministerieel besluit wordt in Artikel 3. 3° volgende zin geschrapt: 'door een aangepast veteranenbeheer'

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 13 november 2023.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 13 november 2023.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Tongeren

Het advies werd gevraagd op 13 november 2023.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 4 december 2023 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

De stad Tongeren geeft gunstig advies maar dringt er op aan dat bij het opstellen van nieuwe beheerplannen wordt gekozen voor een geïntegreerd beleidsdocument waarbij de doelstellingen vanuit natuurbehoud en onroerend erfgoed worden samengebracht in één afgestemde gebiedsgerichte visie en plan. Het stadsbestuur hoopt ook dat er naar aanleiding van de bescherming van deze site stappen kunnen gezet worden om de burchtruïne op gecontroleerde of georganiseerde manier, eventueel periodiek, open te stellen voor het publiek.

Behandeling van het advies:

De opmaak van een geïntegreerd beheerplan is opgenomen in de beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit onder Art. 3. 1° met het oog op de afstemming tussen de erfgoedwaarden en de natuurwaarden.

De bescherming doet enkel uitspraak over de erfgoedwaarde, het al dan niet toegankelijk zijn van het onroerend goed wordt niet mee in overweging genomen. Het openstellen van de site in de toekomst valt onder de verantwoordelijkheid van het agentschap Natuur en Bos.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 13 november 2023.

De VCOE bracht op 18 januari 2024 een advies uit buiten termijn. Het advies is gunstig wegens laattijdigheid.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

In het inhoudelijk dossier wordt punt 1.2.2.2. Huidig bodemgebruik en actueel landschap, Fauna en Flora, gecorrigeerd als volgt:

'Lokaal werden er zeer zeldzame soorten geregistreerd zoals geel nagelkruid. Op het kalkrijke substraat van de burchtruïne groeien donderkruid en muursla.'

Volgende informatie wordt toegevoegd:

'Een inventaris uit 2019 toont aan dat Kolmontbos tot de meest diverse en natuurlijke bossen van Vlaanderen behoort, met een zeer rijke boom- en kruidlaag, een hoge levende voorraad (ca. 650 m³/ha) en uitzonderlijke grote diversiteit en hoeveelheden aan dood hout (98 m³/ha, waarvan 54 m³/ha staand, en 44 m³/ha liggend). Ook de densiteit aan monumentale bomen is heel hoog met ruim 15 bomen per ha met een diameter van 80 cm en meer. Dit verklaart ook waarom dit bosreservaat uitzonderlijk rijk is aan doodhoutkevers.'

Onder 3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend erfgoed wordt volgende zin geschrapt: 'een aangepast individueel veteranenbeheer kan helpen'

Onder 4. Bronnen wordt de meest recente publicatie toegevoegd:

'Vandekerckhove K., Van de Kerckhove P., Leyman A., De Keersmaecker L., Lommelen E., Esprit M. & Goessens S. (2021). Monitoring programme on strict forest reserves in Flanders (Belgium): methods and operational protocols - With an overview of the intensive monitoring sites. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2021(28). INBO, Brussel.'

In Bijlage 5.4. Passende beoordeling wordt de verwijzing naar een aangepast veteranenbeheer geschrapt.

In het ministerieel besluit wordt in Artikel 3. 3° volgende zin geschrapt: 'door een aangepast veteranenbeheer'